

Tatjana Dolžan

PROJEKT ŠTUDIJSKI KROŽKI V SLOVENIJI

Andragoški center Slovenije je v letu 1993 začel usposablјati mentorje in vodje študijskih krožkov. Pred tem je to obliko izobraževanja odraslih vpeljalo Andragoško društvo Slovenije pri organizaciji Univerze za III. življenjsko obdobje.

Študijski krožki so demokratična oblika izobraževanja odraslih. Pojavili so se na prelomu iz 19. v 20. stoletje v ZDA, na Švedskem, v Angliji in drugod po Evropi. V stoletni tradiciji so se zakoreninili kot rešitev problema, kako izpelјati zamisli, kako se dokopati do znanja o nečem, kar nas zanima, ne individualno, pač pa v skupini. Cilj delovanja študijskih krožkov je zbiranje odraslih, da bi uresničevali skupne želje oz. cilje in se pri tem kaj novega naučili. Večinoma so usmerjeni v izboljševanje razmer v svojem okolju ali v pridobivanje različnih znanj. Temelj dela v takem krožku je demokratično vzdušje in družabnost. Mentor nima vloge učitelja, ampak le usmerjevalca in spodbujevalca, da skupina napreduje proti cilju, ki si ga je zadala, in ga doseže (Nena Mijoč, Ana Kranjc, Dušana Findeisen, Študijski krožki, izd. Andragoški center Slovenije, Ljubljana 1993).

Kaj imamo s tem opraviti etnologi? V šolskem letu 1993/94 je v Sloveniji delovalo 36 krožkov. V letu 1995 je delovalo 74 krožkov po vsej Sloveniji. Med temami, ki se jih krožki lotevajo, je zelo veliko povezanih s tem, kar počnemo mi. Na primer: Drežnica, ali te poznam, mentor Andrej Krapež, organizacija Agencija Tolminska, Tolmin - Muzejski krožek, Vanda Volk, LU Ilirska Bistrica - Turistični krožek, Običaji in navade na Krasu, Klavdija Mozetič, LU Sežana - Spoznavajmo Belo krajino, Ksenija Khalil, LU Črnomelj - Spoznavanje neevropskih dežel in kultur, Andreja Memik, Alfabet Štore - Spoznajmo svoj domači kraj, Alijana Resinovič, LU Koper - Narodni motivi na tekstilu, Mihaela Flisar, LU Murska Sobota - Ohranimo vrtni stolp, Štefan Huzjan, ZKO Lendava - Praznični december v mežiški dolini, Veronika Pesičer, Center za socialno delo Ravne. Mentorji s primernim strokovnim znanjem so zelo iskani. Za popularizacijo etnologije lahko tak krožek v nekem kraju veliko naredi, za delovanje pa dobi osnovna sredstva. Ministrstvo za šolstvo in šport vsakomur,

ki se prijavi na njegov razpis, finančno podpre osnovno dejavnost. Za dosego zadanega cilja pa si morajo večinoma pri dobiti še dodatna sredstva bodisi prek razpisov drugih ministrstev ali s sponzorji.

Sama sem se v projekt vključila lani iz radovednosti in tudi zato, ker sem delovala v kranjski Tretji univerzi. Letos smo s krožkom izdali štiri zloženke o znamenitostih v Kranju in okolici, ena od teh - Ostanki starih obrti - je prinesla javnosti podatke o zasebnih muzejih: Pirčevi mongi v Kranju, Omanovi sitarski zbirki v Stražišču, Bukovnikovi kovačnici v Tupaličah in še delujočem Brdskem mlinu. Pripravili smo razstavo v galeriji Prešernove hiše v Kranju. Skupina je pripravljena, da se v jeseni spopade z novo temo.

Kovačnica Antona Bukovnika, Tupaliče 24 (Preddvor), je odprta kot prikaz stare kovačnice od letošnje pomladi. Lastnik, 82-letni upokojeni vozovni in podkovski kovač (na fotografiji kaže z mezinem), je 17. junija 1995 zbral vse svoje še živeče pomočnike in vajence, da so spet zavili kladi, tokrat za spomin na vsa skupna leta.

Foto: D. Holynski. Iz fototeke Gorenjskega muzeja v Kranju.

Andreja Brancelj Bednaršek

NAČRT DELA BELOKRANJSKEGA MUZEJA ZA LETO 1996

PREUREDITEV ETNOLOŠKE ZBIRKE

Če se bomo v Belokranjskem muzeju držali koncepta preureditve stalne razstave, bo etnološka zbirka pridobila več prostora, saj ga ima zdaj v resnici premalo.

Večina etnoloških predmetov, tudi pomembnih in zanimivih, je namreč v depozu.

Kje narediti ločnico med etnološkim in kulturnozgodovinskim predmetom, je težko definirati. Zato naj bi ti dve zbirki prehajali ena v drugo. Pomembno je tudi to, da bi se zdajšnja zbirka, posvečena skoraj izključno kmečkemu načinu življenja, razširila. Tako bi dobili širši vpogled v življenje Belokranjcev v prejšnjem in tem stoletju.

Vsebinska po posameznih prostorih bi bila približno naslednja:

10. in 12. soba: Obrtniki

V drugi polovici 19. in na začetku 20. stoletja sta bila Črnomelj in Metlika izrazito obrtniški in trgovski mesti z močnim agrarnim poudarkom. Belokranjski muzej hrani kar številne predmete, fotografije in druge dokumente, ki nam pričajo o načinu življenja teh ljudi. Postaviti homo poskušali dele posameznih delavnic, čevljarstvo, ki jo imamo dobro ohranjeno, pa v celoti. Ta "obrniska" soba naj bi bila vez med meščani in vaščani (glej tloris).

11. soba: Meščani

Prikaz načina življenja belokranjskih meščanov bo mogoče spremljati od 9. sobe, kjer naj bi se seznanili z narodnim prebujanjem v drugi polovici 19. stoletja. Takrat so meščani ustanovili vrsto kulturnih in gospodarskih društev ter združenj, ki so se mnoga ohranila še do danes. V 10. sobi bomo, kot rečeno, spoznali obrtnike, 11., edina soba z okroglim tlorisom pa bo namenjena prikazu meščanskega stanovanja. Prav tako naj bi bil tu razstavljen del stare metliške lekarnice.

13. soba: Kmetje

V prvi od dveh sob, v kateri bomo spoznali način življenja belokranjskega kmečkega prebivalstva, bodo na ogled predmeti in fotografije v zvezi s posameznimi gospodarskimi dejavnostmi (poljedelstvo, živinoreja...) in prometom. Koncept bi bil torej podoben, kot ga imamo zdaj, le da bi predmete iz vitrin postavili v manjše ambientalne sklope in jih dopolnili še s predmeti iz depoja.

14. soba: Kmetje

Tu se bo razstava nadaljevala s prikazom belokranjske kmečke hiše in njene notranje opreme, zopet delno ambientalno. Spoznali bomo nošo in ljudsko umetnost pa šege, glasbo in ples. Skratka, zajetega naj bi bilo čimveč raznovrstnega gradiva belokranjskega ljudskega izročila. Nova postavitev etnološke zbirke mora biti zasnovana tako, da bo v prepletu z drugim še posebej poudarjala tisto, kar je tipično

naše, belokranjsko (na primer pisanice, vezenine, noša...). S tem bo zbirka bolj zanimiva tudi za obiskovalce, ki jih velikokrat zanimajo prav "posebnosti" muzeja.

Podrobnejši scenarij postavitve bo mogoče izdelati po posvetu z arhitektom.

Če bodo sredstva odobrena, bi se radi dela lotili čimprej, ker do meseca maja muzeja ponavadi ne obišče mnogo obiskovalcev. Dobro bi bilo, ko bi nam v tem času uspelo narediti večja elektrikerska, mizarska in plesarska dela.

Sicer pa naj bi preureditev potekala nekako takole:

- podrtje zdajšnje etnološke zbirke in dela likovne zbirke;
- izdelava načrta postavitve skupaj z arhitektom;
- elektrikerska, mizarska, plesarska dela;
- izbor predmetov (v poletnem času jih bo potrebno konservirati in po potrebi restavrirati);
- izbor fotografij in drugega arhivskega gradiva (izdelava povečav);
- priprava besedila;
- postavitev zbirke.

ADAPTACIJA DELA PODSTREŠJA

Po razširitvi etnološke zbirke v prostore, kjer je danes postavljena na ogled likovna zbirka, se bo le-ta morala izseliti. Verjetno bo še bolje, da bo na ogled sama zase, ker pri zdajšnji postavitvi nekako prekinja zgodovinski tok, ki mu sledimo. Kot smo že ugotavljali, je edini prostor, kamor se muzej lahko širi, podstrešje. To je veliko in bi ga s primerno adaptacijo lahko dobro izkoristili tudi v razstavne namene. Za potrebe likovne zbirke bi zadoščal del, ki ga moramo v najkrajšem času obnoviti tudi zaradi zelo slabe strehe. Tako imamo priložnost obenem rešiti dva problema. Tudi tu brez načrta arhitekta ne bo šlo, zato bo najprej treba zagotoviti sredstva za izdelavo načrta. Natančnejši opis del bo možno podati šele takrat.

IDEJNA ZASNOVA RAZVOJA IN PRENOVE BELOKRANJSKEGA MUZEJA DO LETA 2001

Belokranjski muzej v Metliki je edina kulturna institucija te vrste v Beli krajini. Za pokrajino, ki je tako v geografskem kot etničnem in kulturološkem pogledu specifična, je značilna pestra zgodovina, v marsičem drugačna kot drugje na Slovenskem. Ko so konec šestega stoletja in kasneje to zemljo poselili Slovani, so tu zasadili najjužnejše mejnike slovenske besede in kulture. Tudi današnji status obmejnega območja Beli krajini zagotavlja, da se bo specifična njenega razvoja še nadaljevala. In kako pomembna je lahko v obmejni pokrajini vloga muzeja, se velikokrat kar premalo zavedamo. Bela krajina se v zadnjih letih kaže kot "obljubljena" dežela. Turisti, domači in tuji, jo odkrivajo spomladi, poleti in jeseni. Veseli smo tega, vendar smo jih Belokranjci marsikje pričakali nepripravljeni. To delno velja tudi za naš muzej, ki ga vsako leto obišče okoli dvajset tisoč ljudi. Čeprav obiskovalci izražajo v glavnem pohvalne besede, in so tisti, ki pridejo k nam prvič, prav presenečeni nad bogastvom muzeja, se zavedamo, da jim nudimo premalo. Vemo, da muzej ne sme biti namenjen samemu sebi in se mora odpirati čim širše.

V želji, da bi tudi v Belokranjskem muzeju pripravili za naše obiskovalce bolj pestro ponudbo in jih privabili še več, smo si zastavili nekaj ciljev. Eni so kratkoročni, drugi pa so povezani z letom 2001, ko bo muzej praznoval 50-letnico delovanja. Naj nam bodo muze naklonjene, da bi nam začetno uspelo realizirati. Verujemo v ljudi, ki jim ni vseeno, in pričakujemo njihovo podporo, mi pa bomo delali po najboljših močeh. Navsezadnje smo to dolžni zvestim obiskovalcem, prijateljem muzeja in vsem našim predhodnikom, ki so nam ustvarili mnogo boljše razmere za delo, kot so jih imeli sami.